УДК 796.093.864

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФЕХТУВАЛЬНИКІВ-ШПАЖИСТІВ В УМОВАХ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сергій СМИРНОВСЬКИЙ

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Установлено, що у структурі атакувальних техніко-тактичних дій висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів за обсягом та результативністю переважають прості атаки. Ефективність атак із діями на зброю є вищою, ніж ефективність простих атак. Серед захисних дій висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів найбільший обсяг мають захисти з відповідями, серед контратакувальних дій − уколи назустріч.

Для спортсменів, котрі використовують ортопедичне руків'я для управління зброєю характерна більша різноманітність дій, ніж для тих, хто використовує гладку рукоятку.

Ключові слова: фехтувальники на шпагах; змагальна діяльність, техніко-тактична підготовка.

Постановка проблеми. Еволюція змагальної діяльності у фехтуванні визначає зміни системи підготовки фехтувальників [1, 4]. Рішення Міжнародної федерації фехтування стосовно обмежень часу ведення поєдинків, системи покарань за пасивне ведення бою, розмірів фехтувальної доріжки, кількості необхідних для перемоги уколів, системи виявлення переможців змагань сприяли змінам змагальної діяльності фехтувальників та суттєво вплинули на систему підготовки спортсменів. У результаті цього виникли й зазнали змін різні стилі ведення поєдинків фехтувальниками [1, 3]. Сучасний стан розвитку фехтування, який характеризується інтенсифікацією змагальної діяльності фехтувальників, потребує впровадження диференційованих підходів до вдосконалення техніко-тактичної підготовки висококваліфікованих фехтувальників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У фундаментальних дослідженнях теорії спорту зазначено, що одним із результативно-значущих компонентів забезпечення змагальної діяльності є рівень техніко-тактичної підготовленості спортсменів [2]. Вона є однією з найважливіших сторін процесу багаторічного удосконалення фехтувальників та становить основу в досягненні вищої спортивної майстерності у цьому виді спорту [2].

За останні роки проведено дослідження щодо техніко-тактичної підготовки у фехтуванні вказали на об'єктивні зміни в техніко-тактичному арсеналі фехтувальників-шпажистів [1, 3, 4, 5].

Водночас дослідження стосовно структури та змісту техніко-тактичних дій висококваліфікованих фехтувальників на шпагах в науковій та методичній літературі висвітлено фрагментарно.

Отже, постає актуальне питання вивчення техніко-тактичної підготовленості фехтувальників-шпажистів, її реалізації в умовах змагальної діяльності.

Зв'язок з науковими темами та планами. Дослідження виконано згідно з темою 2.8 «Удосконалення підготовки спортсменів в окремих групах видів спорту» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.

Мета дослідження – визначити арсенал техніко-тактичних дій висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення; аналіз документальних матеріалів; порівняння; педагогічне спостереження; методи математичної статистики.

Організація дослідження. Під час досліджень було проведено педагогічне спостереження впродовж лютого–травня 2014р., яке передбачало аналіз відеоматеріалів поєдинків 100 висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів.

Результати дослідження. Проведений аналіз змагальної діяльності висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів показав, що серед атакувальних дій фехтувальників-шпажистів високої кваліфікації переважають прості атаки, середній обсяг яких становить 6,4 ата-

© Смирновський С., 2015

ки впродовж одного поєдинку. На відміну від простих атак, обсяг атак з дією на зброю становить 4,3 атаки за один поєдинок. Середня результативність простих атак також є вищою, ніж середня результативність атак з дією на зброю, та становить 3,4 атаки впродовж поєдинку. Відповідно середня результативність атак із дією на зброю дорівнює 2,9 атаки впродовж поєдинку. Щодо ефективності атакувальних дій висококваліфікованих шпажистів впродовж поєдинку в турі прямого вибування, то спостерігається дещо нижча ефективність простих атак порівняно з атаками з дією на зброю. Ефективність простих атак становить 53,1%, проте ефективність атак з дією на зброю становить 67,4%.

Серед атак з дією на зброю за обсягом переважають атаки з батманами. Зокрема, найбільший середній обсяг серед атак із батманами припадає на батмани в 4-ту позицію і становить 0,96 дії. Середня результативність також є найвищою серед інших різновидів атак із батманами і дорівнює 0,64 дії впродовж поєдинку. Відповідно у 66,6% випадків застосування цього прийому висококваліфікованими фехтувальниками-шпажистами призводить до завдання уколу, що і становить його ефективність, яка є найвищим показником порівняно з іншими видами атак з батманами.

На другому місці, за показниками, серед різновидів атак із батманами знаходяться батмани в 2-гу позицію, середній обсяг яких становить 0,5 дії впродовж поєдинку. Середня результативність цих дій протягом бою становить 0,31 дії, ефективність 62%. Третє місце за обсягом серед різновидів атак із батманами посідають батмани у 6-ту позицію, обсяг яких є найнижчим і дорівнює 0,13, середня результативність його становить 0,09 дії, ефективність 69,2%.

На другому місці за обсягом серед атак з дією на зброю фехтувальників-шпажистів знаходяться атаки з захватами.

Серед атак з захватами найбільший обсяг мають захвати в 6-ту позицію, середній обсяг яких становить 0,73 дії. Середня результативність у упродовж поєдинку також є найвищою серед інших різновидів атак із захватами і становить 0,45 дії. Також атаки з захватами в 6-ту позицію є одними з найефективніших щодо використання в поєдинку порівняно з іншими видами атак з захватами, ефективність становить 61,6%. Нижчі показники обсягу результативності та ефективності серед атак із захватами виявлено при застосуванні атак з захватами в 4-ту позицію. Середній обсяг становить 0,19 дії, середня результативність – 0,12 дії, у результаті цього середня ефективність застосування атак з захватами в 4-ту позицію впродовж поєдинку дорівнює 63,1%.

Особливе місце серед атак з дією на зброю посідають атаки з зав'язуванням у 4-й та 8-й позиціях. Середній обсяг їх становить 0,67 дії, середня результативність 0,36 дії, а ефективність дорівнює 53,7%. Висока ефективність атаки з зав'язуванням у 4-й та 8-й позиціях пояснюється тим, що воно перекриває одразу декілька секторів, а отже, у певних ситуаціях може заміняти різні види атак із захватами.

Важливе місце в арсеналі техніко-тактичних дій фехтувальників-шпажистів високої кваліфікації посідають захисти з відповідями. Середній обсяг захистів із відповідями упродовж поєдинку становить 2,5 дії.

Серед захистів із відповідями найбільший обсяг має 6-й захист – 1,18 дій. Результативність – 0,6 дії та ефективність – 50,8%.

Після 6-го захисту на другому за обсягом місці перебуває 4-й захист. Середній його обсяг становить 0,62 дії, з середньою результативністю 0,29 дій, ефективність цього виду захистів становить 46,7%. Серед різновидів захистів з відповідями середній обсяг 2-го захисту становить 0,6 дії, середня результативність 0,3 дії, що є більшим показником, ніж захист 4, відповідно і ефективність цієї дії становить 50%.

Серед контратакувальних дій фехтувальників-шпажистів найбільший обсяг мають уколи назустріч, середній обсяг яких становить 4,51 дії, що є найвищим показником серед усіх видів контратакувальних дій. Середня результативність уколів назустріч дорівнює 2,7 уколу впродовж поєдинку, відповідно ефективність цієї дії становить 59,8%.

Наступними за обсягом у контратакувальних діях фехтувальників-шпажистів високого класу є обопільні атаки. Середній обсяг цих контратак становить 1,76 контратаки за поєдинок, а їхня результативність – 1,3 атаки за поєдинок. Ефективність цих контратак дорівнює 73,8%.

Найбільш ефективними засобами завдання уколів у ближньому бою є ремізи. Середній обсяг яких є невеликий і становить 1,32 уколу за поєдинок, відповідно із середньою результативністю 0,91 уколу, ефективність цього виду контратакувальних дій є найвищою після обопільних атак порівняно з іншими видами контратакувальних дій і дорівнює 68,9 % .

У результаті еволюції змагальної діяльності у фехтуванні виникли й зазнали змін різні стилі ведення поєдинків фехтувальниками, які передбачають різну будову руків'я зброї, а отже, різні способи управління нею під час ведення поєдинків.

Під час досліджень було диференційовано показники змагальної діяльності відповідно до способів управління зброєю та визначено, що структура та зміст техніко-тактичних дій фехтувальників шпажистів, що використовують різні способи управління зброєю, суттєво відрізняється. Зокрема, у фехтуванні на шпагах обсяг, результативність й ефективність простих атак має залежність від використання гладкого руків'я фехтувальниками-шпажистами ($r= 0,47$; $p\leq0,01$). Взаємозв'язок результативності простих атак та використання гладкої рукоятки становить $r=0,56$. Відповідно взаємозв'язок ефективності простих атак та використання гладкого руків'я для управління зброєю фехтувальниками-шпажистами становить $r=0,33$. Отже, ураховуючи ці показники, можна стверджувати, що виконання простих атак більш характерно для фехтувальників-шпажистів, що використовують гладке руків'я для управління зброєю в поєдинках.

Проте обсяг, результативність та ефективність атак з діями на зброю має протилежну тенденцію. Атаки з діями на зброю більшою мірою притаманні фехтувальникам-шпажистам, що використовують ортопедичне руків'я для управління зброєю ($r=0,54$;$p\leq0,01$). Також високий показник спостерігається у взаємозалежності між результативністю атак із діями на зброю та застосуванням «ортопедичного» руків'я для управління зброєю і дорівнює $r=0,50$. Щодо ефективності атак з діями на зброю, показник їх взаємозв'язку з використанням «ортопедичної» рукоятки становить $r=0,44$.

Серед контратакувальних дій найвищий рівень взаємозв'язку з особливостями руків'я зброї мають уколи назустріч. Ці технічні дії найбільше характерні для фехтувальників-шпажистів, що використовують «гладке» руків'я для управління зброєю. Взаємозв'язки обсягу та результативності зі способом управління зброєю становлять $r=0,60$ та $r=0,63$ відповідно. Проте показники взаємозв'язку ефективності з використанням «гладкого» руків'я для управління зброєю є досить низькими і відповідають $r=0,13$.

На підставі встановленого взаємозв'язку способів управління зброєю та структури техніко-тактичних дій фехтувальників-шпажистів розроблено Пристрій для технічної підготовки фехтувальників та отримано документ пат. 87020 Україна, МПК А63В 69/02 (2006.01).

Висновок. У структурі атакувальних техніко-тактичних дій висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів за обсягом та результативністю переважають прості атаки (6,4 та 4,3 атаки відповідно). Показники атак із діями на зброю є нижчими від показників простих атак. Ефективність атак із діями на зброю є вищою, ніж ефективність простих атак (53,1% та 67,4% відповідно). Серед захисних дій висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів найбільший обсяг мають захисти з відповідями (2,5 дії). Серед контратакувальних дій найбільший обсяг мають уколи назустріч, середній обсяг яких становить 4,51. Основними прийомами для завдання уколів у ближніх боях є ремізи.

Проведений кореляційний аналіз показників змагальної діяльності фехтувальників-шпажистів визначив, що структура та зміст техніко-тактичних дій фехтувальників-шпажистів, що використовують різні способи управління зброєю, суттєво відрізняється. Зокрема, прості атаки ($r=0,47$; $p\leq0,01$) та уколи назустріч частіше використовують спортсмени, що застосовують гладке руків'я для управління зброєю ($r=0,60$; $p\leq0,01$). Атаки з діями на зброю притаманні спортсменам, що використовують ортопедичне руків'я для управління зброєю ($r=0,54$; $p\leq0,01$).

Список літератури

1. *Рощін І.* Інноваційні впровадження у правила змагань та їх вплив на змагальну діяльність фехтувальників-шаблістів / І. Г. Рощін // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2007. − Вип. 11, − 3. – С. 317–323.

2. *Тышлер Д. А.* Спортивное фехтование : учеб. для вузов физ. культуры / Д. А. Тышлер – М. : ФОН, 1997. – 389 с.

3. *Шевчук Е. Н.* Состояние проблемы технико-тактической подготовки квалифицированных фехтовальщиков / Е. Н. Шевчук // Современный олимпийский спорт и спорт для всех : XI Междунар. науч. конгресс тез. докл. – Минск, 2007. – Ч. 3. – С. 56–59.

4. *Смирновський С. Б.* Арсенал техніко-тактичних дій висококваліфікованих фехтувальників-шпажистів / С. Б. Смирновський // Probleme actuale ale nejriei si practicii culturii fizice (problems and practice of physical culture). – Kishinev : USEFS. – 2014 –С. 288–294

СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКИХ ДЕЙСТВИЙ ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ ФЕХТОВАЛЬЩИКОВ-ШПАЖИСТОВ В УСЛОВИЯХ СОРЕВНОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Сергей СМИРНОВСКИЙ

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. Установлено, что в структуре атакующих технико-тактических действий высококвалифицированных фехтовальщиков-шпажистов по объему и результативности преобладают простые атаки. Эффективность атак с действиями на оружие выше, чем эффективность простых атак. Среди действий обороны высококвалифицированных фехтовальщиков - шпажистов наибольший объем имеют защиты с ответами и контратакующие действия – уколы навстречу. Для спортсменов, использующих ортопедическую рукоятку для управления оружием, характерно большее разнообразие действий, чем для тех, кто использует гладкую рукоятку.

Ключевые слова: фехтовальщики на шпагах; соревновательная деятельность, технико-тактическая подготовка.

THE STRUCTURE AND CONTENT OF TECHNICAL AND TACTICAL ACTIONS OF HIGHLY-QUALIFIED EPEE-FENCERS IN COMPETITIVE ACTIVITIY

Serhiy SMYRNOVSKYY

Lviv State University of Physical Culture

Abstract. It was established that at the structure of attacking technical and tactical actions of highly qualified fencers by their scope and effectiveness, simple attacks are dominated. The efficiency of prise-de-fer attacks is higher than the efficiency of simple attacks. Among the defensive actions of high-qualified fencers - the largest scope is of parry-riposte actions and among counterattacking actions - of hits ahead. Athletes who use orthopedic grip for the control weapon characterized by more variety of actions than for those who use the "French" grip.

Keywords: epee fencers; competitive activity, technical and tactical training.